

Událost a kvantifikace

Současná fyzika se pomalu mění v matematiku, která zprvu jen vymýšlí a teprve dodatečně zkouší své výmysly (ovšem perfektní výmysly, žádné pouhé fantazie) aplikovat a ověřovat v nesmírně vzdálených důsledcích. Tento přístup už mnohokrát prokázal svou úspěšnost, tj. produktivnost. I když může být legitimně kritizován, nenechává nás na pochybách o tom, že vskutku něco z povahy „skutečností“ opravdu postihuje. Jinak řečeno, skutečnost je takové povahy, že po některých stránkách může být kvantifikována a že výsledky takových kvantifikací mohou být systematicky uváděny do rozsáhlých souvislostí, což svědčí o tom, že nejde jen o omezené přiblížení. Je to nepochybně dokonce atraktivní a povznášející, že se největší fyzikové pokoušejí o tzv. teorii všeho (samozřejmě převážně matematickou), i když to zároveň svědčí o poněkud přebujelém sebevědomí, jakési hybris, jak to pojmenovali již ve starém Řecku. Z filosofického hlediska jde jistě o cosi velmi jednostranného, ale v dějinách filosofického myšlení již odedávna známého (vzpomeňme na Pythagoru). Proto nestačí kritika a poukazování na zřejmé nedostatky metody samé (což nemusí být zcela zbytečné, protože i velcí fyzikové jsou někdy úspěchy svého oboru poněkud oslepeni), ale je třeba vzít vážně právě to, že ty úspěchy jsou tak veliké a že sahají od světa toho nejmenšího až po svět toho největšího. To, že určitými postupy – byť omezenými prostředky a jen po některých stránkách – lze opravdu realitu skutečného světa postihovat, si také žádá náležitý respektu a ovšem i filosofického výkladu. Mám za to, že teprve náležitý výklad, objasňující, proč je možno skutečnosti (nesčetné skutečnosti) tak efektivně kvantifikovat a dospět k tak ambiciózním teoretickým stavbám, umožní neméně náležitým způsobem vymežit, co ze skutečností kvantifikovatelné není, co se kvantifikacím zcela vymyká, a co ovšem – to je to nejdůležitější – postihuje tu závažnější, významnější stránku všech „pravých“ skutečností a tím i skutečnosti vůbec. Po mém soudu spočívá perspektivní cesta k řešení tohoto problému v nahlédnutí, že skutečný svět je opravdu plný „jednotlivin“, tj. partikularit, které si svou jednotlivost (partikularistu) zajišťují a udržují samy. A právě díky tomu je můžeme „počítat“, i když čísla jsou naším výmyslem (vynálezem), pochopitelně jen zvnějšku. Tím se však nesmíme nechat svést k mylným předpokladům nějakých posledních nejmenších částic, tedy „partikulí“, o jejichž vnitřní povahu už bychom se nemuseli starat. Už ani ty nejmenší „částice“ totiž nejsou vnitřně „nestrukturované“ (homogenní), nýbrž jsou to maličké kousky dění, které nemá substrát (to proti Aristotelovi a všem dodnes přetrvávajícím předsudečným reliktvům). A na popis tohoto dění žádné kvantifikace prostě nestačí; tu je zapotřebí jiného přístupu a jiných prostředků jiných metod. Právě proto je třeba dnes s mimořádnou vytrvalostí znovu a znovu tematizovat událostné dění, tj. tu zcela odlišnou „skutečnost“ změn, u nichž nás nezajímá jen jejich počátek a konec, nýbrž událostný průběh mezi nimi, který je ovšem sjednocen (integrován) takovým způsobem, že z bytostných důvodů nemůže být „atomizován“.

(Písek, 080923-2.)